

Jan Ritsema regisseert Heiner Müller

Nieuwe Gids 14/1/92

Het verraad en de eenzaamheid

Filip Decruynaere

BRUSSEL — In het Brusselse Kaaitheater wordt deze week Heiner Müllers „De Opdracht” voorgesteld, in een regie van Jan Ritsema en met Dirk Roofthoofd, Bea Rouffarts en Dries Wieme op de planken. Meer dan waarschijnlijk wordt het één van de niet te missen theaterevenementen van het seizoen.

Heiner Müller wordt tot de belangrijkste toneelauteurs van deze eeuw gerekend. Het centrale thema in „De Opdracht” is het verraad, een motief dat in vele van Müllers teksten aan de orde is, zowel op het individuele als op het politieke vlak. De volledige titel luidt eigenlijk „De Opdracht. Herinnering aan een revolutie.” Het stuk speelt zich af ten tijde van de Franse Revolutie. Om ook daar een regime van vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid in te stellen, worden drie gezanten — Debuissou, Sasportas en Galloudec — naar de kolonie Jamaica gestuurd, met als opdracht er een opstand van de slaven te organiseren. De machtsgreep van Napoleon in Frankrijk betekent echter het verraad aan de revolutie.

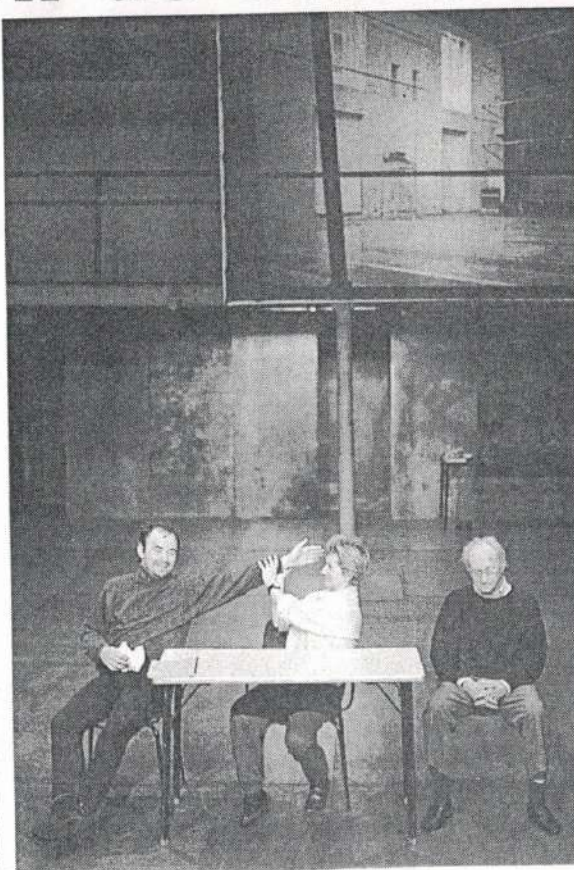
De Nederlander Jan Ritsema is uitgegroeid tot één van de vaste artistieke waarden binnen het Kaaitheater. Hij regisseerde er de voorstellingen „Wittgenstein Incorporated” en vorig jaar nog „Het Trio in Mi bémol” van Eric Rohmer. Het is de eerste keer dat Ritsema werk van Müller regisseert. Als uitgever van de International Theatre and Film Books vestigde Ritsema wel al eerder de aandacht op deze auteur, met de uitgave in 1990 van de eerste Nederlandstalige bundeling van theaterteksten van Müller

onder de titel „Het Eiland van het Grote Bloedbad”.

Eenzaamheid

Jan Ritsema: „Bij de voorbereiding van die publikatie heb ik Heiner Müller enkele keren ontmoet, en toen is ook de idee gegroeid om een stuk van hem te realiseren. In „De Opdracht” treden drie personages naar voren: de zwarte Sasportas, de linkse intellectueel én zoon van een slavenhouder Debuissou en de „beroepsrevolutionair” Galloudec. Zolang die drie het masker van de revolutie ophebben en achter hetzelfde vaandel kunnen lopen, is er geen vuiltje aan de lucht. Maar eenmaal de opdracht ingetrokken wordt, valt ook de onderlinge solidariteit weg en valt het groepje uit elkaar. Terwijl de linkse intellectueel zich terugtrekt, blijven er voor de zwarte nog andere redenen om door te zetten en ook de beroepsrevolutionair wil van geen ophouden weten.”

„Verraad, het wegvallen van de solidariteit, trouw en ontrouw, het zijn allemaal typische Müller-thema's. Er is ook de schaamte over het verraad en de daaruit volgende eenzaamheid, de pijn die je niet onder ogen wil zien. 'Ik voel me beschaamd om op deze wereld gelukkig te zijn', zegt een personage op een bepaald ogen-

Heiner Müllers „De Opdracht”: niet te missen.

blik. Müller heeft met Wittgenstein onder meer gemeen dat ze beiden van heel dichtbij een zelfmoord hebben meegemaakt. Wittgenstein met zijn drie broers, Müller met zijn vrouw. Dat soort ervaring roept ook schuldgevoelens op: waarom een ander en niet ik. Wist je

trouwens dat Vincent Van Gogh geboren werd op precies dezelfde datum als zijn broertje één jaar daarvoor. Dat broertje heette ook Vincent, maar werd dood geboren. Ik bedoel maar, er zijn van die situaties die schuldgevoelens met zich meebrengen, waardoor een indivi-

du nog meer dan andere mensen met eenzaamheid af te rekenen krijgt. Dat vind je ook bij Müller.”

Ideaal

„Müllers werk zit vol paradoxen”, vervolgt regisseur Jan Ritsema. „Het gaat over ontzettend veel dingen. Müller wil de mensen aan hun eigen leven herinneren, ze voortdurend bewust houden van alle ellende in de wereld. Daarbij reikt hij zeker geen oplossingen aan, hij wil alleen de conflicten tonen. Ieder mens heeft in zijn leven bepaalde momenten dat hij een ideaal achterna loopt, en ook daar gaat deze voorstelling over. Müller kiest geen partij: alle drie de gezanten hebben gelijk of ongelijk.”

„Ik heb een voorstelling willen maken die de mensen met zichzelf confronteert. Psychologische motieven komen daar niet aan te pas, omdat je de toeschouwers anders de gelegenheid geeft zich niet te herkennen. Ze kunnen zich dan verstoppen achter het mom dat het om „anderen” gaat, dat zijzelf nooit zo zouden reageren. Individuele intermenselijke relaties interesseren me niet, het gaat veeleer om ideeën. Dat is veel essentiëler.”

„De Opdracht” van Heiner Müller speelt op 14 en 15 (try-outs), 16 (première), 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31 januari en 1 februari om 20u.30 in de studio van het Kaaitheater in Brussel (tel. 02/512.14.82), op 25 en 26 februari in het Stuc in Leuven en op 4, 5, 6 en 7 maart in de Monty in Antwerpen.